

Tisztelt Olvasónk!

Az elmúlt 20 év alatt több mint 3600 cikk jelent meg az *Őstermelő – Gazdálkodók Lapja* c. magazinunkban. Szerzőink között a magyar agrárium azon gyakorlati szakemberei, oktató- és kutatóintézeteinek, szakigazgatási szerveinek olyan szakértői szerepelnek, akik a szakma vezető szaktekintélyeinek számítanak. A két évtizede tartó sikerünket annak a szakmaiságnak is köszönhetjük, amivel Szerzőink hozzájárulnak a lap tartalmához, a minőségi megjelenéshez.

20 év során sokat változott a mezőgazdaság: új, magasabb termelési hozamokkal rendelkező nemesített és hibrid fajták jelennek meg, a gépesítettség rohamosan fejlődik, előtérbe kerültek a környezettudatos termesztés- és tartás-technológiák, az agrárinformatikai fejlesztések és a digitális fejlődés tért hódítanak az agráriumban is. Az *Őstermelő* c. lapunkban folyamatosan figyelemmel követjük és törekszünk leközelíteni a legfrissebb változásokat, aktualitásokat, a gyakorlatban is alkalmazható kutatási eredményeket.

Jelen Évfordulós Összeállításunkban olyan, a régebbi lapszámainkban megjelent cikkeket válogattunk össze, amelyek lehetőséget adnak felmérni, milyen változásokon ment át a gazdálkodás gyakorlata és szemlélete az elmúlt évtizedek során. Nem volt könnyű dolgunk a publikációk kiválasztásánál, hiszen számtalan, kiváló szerző tollából származó, magas színvonalú szakanyagot sikerült megjelentetnünk.

Itt kívánjuk felhívni a figyelmet arra, hogy regisztrált felhasználóink részére folyamatosan kerülnek feltöltésre a www.ostermelo.com honlapunkon a korábbi lapszámaink. Online felületünkön a terjedelmi korlátok nem jelentkeznek, így szabadon böngészhetünk 20 év kimagasló szakmaiságában.

Reméljük, ezen múltidéző összeállításunk – hozzánk hasonlóan – Olvasóink tetszését is elnyerik!
 Kellemes időtöltést az *Őstermelő – Gazdálkodók Lapja* olvasásához!

A Szerkesztőség

2007/4. augusztus - szeptemberi lapszám 25-26. old.

Lucernatermesztés - nyárvégi telepítés, lehetőség a homoktalajokon is (részlet)

Jelentősége, termesztése

Magyarországi termesztését Tessedik Sámuel honosította meg 1768-ban. A lucerna nagy zöld- és szárazanyag (széna) termést adó, magas fehérjetartalmú, évelő, pillangós virágú szálás takarmánynövény. Kiváló takarmányértékét - a benne található fehérje kitűnő biológiai értéke mellett - magas karotin-, ásványi anyag- és vitamintartalomnak is köszönheti.

Magas emészthető nyersrost tartalma miatt elsősorban a kérődzők kiváló szalastakarmánya.

A fenntartható gazdálkodás fontos pillangós növénye, növeli a talajok termékenységét, mert gyökérzete nitrogénben és - feltörés után - szerves anyagban is gazdagítja a talajt. A vele szimbiózisban élő *Rhizobium* baktériumok évente 60-80 kg légköri N-t kötnék meg hektáronként. Mélyreható gyökérzete révén (20 m-re is lehatol)

kalciumot, káliumot és foszfort hoz fel, gazdagítva ezzel a felső termékeny talajréteget. Előveteményértéke azonos egy közepes adagú istállótrágyázással. Víz- és szelérozió (defláció) ellen védi a talajt, mivel állandó fedettséget biztosít egész évben és több éven keresztül, továbbá erőteljes, a felszínhez közel dúsan elágazó (főként a tarkavirágú fajtáknak) gyökérzete átszövi a talajt. Zöldtermése etethető hagyományosan zölden és szénaként, silózva, vagy szénázként, lucernalisztaként és granulátum formájában. Kedvező táplálkozás-élettani hatása miatt humán célú fogyasztása (lucerna kapszula, lucernacsíra stb.) is terjed. A magyar lucerna vetőmag pedig jól exportálható Észak- és Dél Európába egyaránt.

A világon 33 millió hektáron termesztik. Észak-Amerikában (USA) termesztik a legtöbb lucernát, majd Európában, a többi pedig Ázsiában. Magyarorszá-

gon a lucerna terület - elsősorban az állatállomány csökkenésével összefüggésben - egyre kisebb, jelenleg 140 ezer ha körüli.

Átlagtermése 5 t szárazanyag/ha, ami jobb agrotechnikával lehetne akár a duplája is.

Biológiai alapok, fajtahasználat

Magyarországi termesztésben a legjelentősebb a Kékvirágú lucerna, majd ezt követően a Tarkavirágú lucerna. A magyar fajtaminősítés jelenleg e két fajfajtaikat nem különíti el a Nemzeti Fajtajegyzékben. *Lucerna -Medicago sativa L.* néven ismerteti a Tarkavirágú lucerna fajtaikat is. Kisvárdán az Állami Királyi Növénynemesítő Telep alapítását (1943) követően Teichmann Vilmos indította el a savanyú homoktalajokon is eredményesen termesztendő, ún. „homoki” tarkavirágú lucerna nemesítését, majd a termesztéstechnológia kidolgozását.

A Tarkavirágú fajták - elsősorban a felszínhez közel dúsabban elágazó gyökérzetük révén - igénytelenebbek, jobban hasznosítják a talaj kisebb tápanyag és/vagy vízkészletét, ezért inkább a kitettebb, gyengébb területeken - főleg homokon - terjedtek el, de az újabb fajták a jobb termékenységű talajokon is versenyképesek a kékvirágú fajtákkal.

A magyar lucernafajták kiváló tulajdonságaik révén, külföldön is versenyképesek és így vetőmagjuk keresett egész Európában. A takarmány előállító terület folyamatos csökkenésével ellentétben kedvező a lucerna vetőmag szaporító területének további növekedése. Magyarországon (Pannon medence) szaporításra legalkalmasabbak azok a tájegységek, ahol a virágzás és betakarítás időszakában meleg, száraz időjárás jellemző. Talaj szempontjából a gyengébb termékenységű talajok (meszes homok, réti) jobbak a vetőmag termesztésre. Ezt tükrözi a magyarországi szaporító területének elhelyezkedése is, amely az Alföld melegebb-szárazabb tenyészidőszakú, gyengébb termékenységű területére koncentrálódik. A 200 ha fölötti szemlézett szaporító területtel rendelkező 14 „jelentősebb” fajta között szerepelnek a Klaudia és a Hunor-40 tarkavirágú típusú, kisvárdai nemesítésű fajták is, amelyek - megfelelő agrotechnika mellett - alkalmasak savanyú homoktalajokon történő termesztésre is. Ilyen kisebb területen szaporított fajták még: a Jozsó és Kisvárdai-1.

Már Teichmann (1958) is megállapította savanyú homokon folyó kísérleteiben, hogy a „sativa”-típusú fajták zöldtermése az első két kaszálásban mindig az átlag alatt maradt, a harmadik, negyedik kaszálásban eredményeik javultak. Ennek oka elsősorban tarkavirágú típusú fajtáknak a felső talajrétegben dúsabban elágazó gyökérrendszere, amely jobban hasznosítja a tavaszi, nyárelejei csapadékot és a homok tápanyagkészletét. Homok - és erdőtalajon folytatott kísérleteinkben ma is ezt tapasztaljuk, így ezeken a talajokon a tarkavirágú típusú fajtákat javasoljuk termesztetni, amelyek közül a legújabb: az **OLIMPIA**.

A 2006-ban Állami Elismerésben részesült Olimpia fajta szintén tarkavirágú típusú és a nemesítése is savanyú homoktalajokon folyt, így az új fajta további lehetőséget jelent a savanyú homoktalajokon történő eredményes termesztésre. Ezzel a fajtával együtt 2006-ban 40-re emelkedett a Nemzeti Fajtajegyzékben szereplő lucernafajták száma. Közepes növénymagasságú, felálló növekedési formájú, vékony szárú, leveles, tarka virágszínű lucerna. Kiváló fehérjehozamú, szárazanyag termése a hivatalos OMMI kísérletekben 4 év alatt összesen: 61,9 t/ha (15,5 t/ha/év). Fehérje termése a vizsgált 4 évben összesen: 12,4 t/ha (3,6 t/ha/év). Magas fehérjetartalmú (23%). Télállósága, szárazságtűrése kiváló. Termesztése gyenge termékenységű, alacsony szervesanyag-tartalmú homoktalajokon is javasolt. Megfelelő agrotechnikával savanyú homokon is képes 5-6 éves élettartamra és jó termésre. Optimális vetésidője augusztus közepe vége, vagy március vége-április közepe. Vetendő csíraszám: 7-9 millió/hektár. (15- 20 kg/ha vetőmag.)

Nyárvégi telepítés szempontjai

A lucernatermesztésben a tiszta telepítés elégíti ki legjobban a termesztett fajok (kékvirágú és tarkavirágú) biológiai igényét. Ebben az esetben nemcsak a telepítés biztonsága, de a lucerna várható termése is nagyobb. Öntözetlen csapadékszegény körülmények között és a nyárvégi telepítés esetén viszont minden esetben takarónövény nélkül vessük a lucernát. A takarónövény nélküli, tiszta telepítés esetén egyenletesebb és optimális növényszámú állományt érhetünk el, míg takarónövényes vetéssel ritkább lesz a lucerna és az

értékes termés kiesést a takarónövény termése sem pótolhatja. A lucerna tiszta (önmagában történő) telepítése általában javasolható nemcsak nyárvégi, de tavaszi telepítésben is. Nyárvégi telepítés előnye a következő évi nagyobb termés és a gyomosodás is kisebb kockázatot jelent. Ennek ellenére csak akkor válasszuk a nyárvégi telepítést, ha a keléshez szükséges nedvességet biztosítani tudjuk a talajban (vízmegőrző talajművelés, öntözés). Vetési paraméterek: vetőmagmennyiség 20 kg/ha (10 millió csíra), vetésmélység 2-3 cm, gabona sortávolság (12-15 cm).

Homoktalajokon - amely homokhorlásnak, ill. homokverésnek is van kitéve - a nyárvégi telepítés tisztán javasolható, ugyanis az ilyen vetést a tavaszi „homokverés” már nem károsítja. Ez a nyárvégi telepítés javasolható a savanyú nyírségi és a meszes homokháti homokon is.

Nyárvégi telepítés esetén az I. éves széna és maghozamot is többnek találták. A nyárvégi telepítés alapfeltétele viszont, hogy megfelelő talajműveléssel biztosítani kell azt a talajnedvességet, amely a jó keléshez szükséges. Ennek érdekében homokon az elővetemény (gyakran rozs, vagy tritikálé) betakarítását középmező szántás és hengerezés kövesse. A vetésig már csak sekély talóápolás és ezt követő tömörítés (hengerezés) szükséges. Savanyú homokon (Nyírség, Belső Somogy) nagyon fontos minimum 2-3 tonna CaCO₃ (mész) telepítés előtti kiszórása. Kutatásaink alapján az önporló dolomitot találtuk a legjobbnak. Savanyú és meszes homokon is az agrotechnika egyéb elemei meg egyeznek a többi talajon alkalmazott agrotechnikával.

Dr. Kruppa József PhD
tudományos főmunkatárs
Debreceni Egyetem ATC MTK
Növénytudományi Intézet